

مسئولیت های انسان؛ از مسئولیت عبودی و فردی تا خانوادگی و اجتماعی

انسان مسئولیت های زیادی چه در بعد فردی و چه در بعد اجتماعی دارد و تکامل انسان با پذیرش و انجام درست این مسئولیت ها ممکن می شود و اسلام هم رشد انسان را در مسیر خانواده و جامعه دانسته است.

انسان مسئولیت های زیادی چه در بعد فردی و چه در بعد اجتماعی دارد و تکامل انسان با پذیرش و انجام درست این مسئولیت ها ممکن می شود و اسلام هم رشد انسان را در مسیر خانواده و جامعه دانسته است.

به گزارش خبرگزاری مهر، با دقتی ساده در عالم هستی به روشنی متوجه می شویم که همه موجودات و اشیاء دارای مسئولیت هستند و چیزی یا کسی نیست که بار مسئولیت به دوش نکشد و به خود واگذار شده باشد. به طور کلی اگر پدیده ای از عالم کاینات، آبی از وظیفه خود سر باز زند و بار مسئولیت خویش را از دوش نهد، همه نظام به هم می خورد و بسیاری از موجودات نابود می شوند. در عالم مجردات هم وضع این چنین است یعنی هر یک از ملائکه وظیفه ای ویژه بعهدده دارد و اگر یک لحظه از مسئولیت خود سر باز زند نابود می شود.

بنابراین همه ذرات هستی دارای مسئولیت هستند و بدیهی است انسان که سرآمد عالم آفرینش است، مسئولیت سنگینی دارد. تفاوت مسئولیت سایر موجودات، جماد، نبات، حیوان، افلاک و غیره با انسان در این است که مسئولیت آنها جبری و بر حسب عالم تکوین است، حتی موجودات مجرد مانند ملائکه نیز به گونه ای مجبورند ولی، مسئولیت انسان با اختیار است. خداوند تبارک و تعالی در سوره انسان آیه 3 می فرماید: ما راه حق و باطل را به انسان نشان دادیم حال می خواهد هدایت بپذیرد و مسئولیت هایش را انجام دهد یا کفران نعمت کند.

وظایف انسان چند گونه است از جمله "مسئولیت عبودی" که این وظیفه بین او و خداست و چنانچه در انجام آن کوتاهی بشود، انسان از حوزه عبودیت خدا خارج می شود و دوم "مسئولیت فردی" که بر دو قسم است:

الف) وظیفه ای که انسان نسبت به جوارح خود دارد، جسم "بعد حیوانی" انسان به منزله مرکب است و برای عروج انسان به عالم ملکوت وسیله ای است لازم. از این رو انسان در برابر جسم خود مسئولیت هایی دارد و سستی در انجام آن باعث تولید اشکال در سیر معنوی می شود و در این صورت خطاکار به شمار می رود. پس باید مواظب جسم خود بود.

ب) وظیفه ای که انسان نسبت به بعد معنوی و روحی خود دارد؛ این وظیفه بسیار سنگین است و چنانچه در انجام آن کوتاهی شود روح بیمار خواهد شد و تمام افعال انسان را تحت تاثیر قرار خواهد داد. اگر این بیماری روح و معنویت را بمیراند انسان مصداق آیه شریفه 22 سوره انفال می شود که می فرماید همانا پست ترین جانوران نزد خداوند کسانی هستند که بعد معنویشان نابود شده و در برابر سخن حق کر و لال شده باشند و تعقل و تدبیر نکنند.

سوم مسئولیت اجتماعی انسان است؛ منشا این وظیفه طبیعت اجتماعی انسان است و تکامل او وامدار این صفت است، چنانکه بدون حضور در میان اجتماع، پیمودن راه تکامل برایش میسر نیست. در اسلام بر مسئولیت مزبور تاکید شده و حدیث معروفی از پیامبر بزرگوار اسلام (ص) در این باره وجود دارد که می فرماید: رهبانیت و ترک دنیا در اسلام نیست.

مسئولیت های اجتماعی انسان به دو گروه تقسیم می شود: الف) وظائفی که مربوط به خانواده است و به آن "تدبیر منزل" گویند.

ب) وظائفی که عمومی است و انسانها نسبت به یکدیگر دارند و چنانچه در ادای این مسئولیت همچون دو مسئولیت دیگر عبودی و فردی کوتاهی شود، انسان گناهکار است و از وظیفه انسانی که بر حسب آفرینش بر عهده او است، باز خواهد ماند.

البته مسئولیت خانواده از بقیه مسئولیت هایی که بر شمرديم سنگین تر است و باید کاملاً بر ابعاد گوناگون این وظیفه آگاهی یافت و در انجام آن بر پایه احکام الهی و سنت پیامبر اکرم (ص) و ائمه کوشش و دقت فراوان شود.

در صدر اسلام آیه ای درباره عذاب دوزخیان نازل شده، چند جوان از هراس گرفتاری به چنین عذابی سر به بیابان گذاردند و زندگی عادی خویش را رها کردند. یکی از آنها تصمیم گرفت دیگر با همسر خود همبستر نشود و با زنان برخورد نکند؛ آن دیگری با خود پیمان بست که از آن پس با مردم تماس نگیرد و مسئولیت های اجتماعی را رها کند؛ و سومی بر آن شد که هرگز غذای لذیذ نخورد.

همسران این سه خدمت رسول گرامی اسلام (ص) رفتند و هریک شرح حال خود را گفت.

پیامبر(ص) از شنیدن این ماجرا ناراحت شدند و به مسجد رفتند. رفتن حضرت چنان با شتاب بود که عبايش به زمین می کشید و با همان حالت مردم را به مسجد فراخواندند تا این وضع استثنایی را باز گویند و چنین فرمودند: من که پیغمبر شما هستم همسر اختیار کرده ام، غذا می خورم و از جسمم مواظبت می کنم و در میان اجتماع به سر می برم و با مردم تماس دارم. سپس فرمودند: هر کس از سنت من روی برگرداند از من نیست.

قرآن در سوره نور آیه 32 می فرماید: همسران بی شوهر و مردان بی همسر و غلامان و کنیزان درستکار خود را به ازدواج یکدیگر در آورید، اگر تنگدست باشند خداوند به لطف خود آنان را بی نیاز می کند و خداوند بسیار دهنده است و آگاه بر حال بندگان.

از این آیه می آموزیم که احساس تنگدستی نباید به دوری از سنت پیامبر (ص) بینجامد، چرا که ازدواج و تشکیل خانواده خود موجب فراخ روزی می شود. البته مسئولیت خانواده بسیار سنگین و حساس است و همسر داری و تربیت فرزند دارای آیین و احکام ویژه ای است و هر یک از ارکان خانواده وظایفی به عهده دارد. تنها با انجام این وظایف متقابل است که کانون خانواده همواره گرم و سالم خواهد ماند.